

Nr 37.

Av herr **Holmdahl, m. fl.**, angående upprepning av östra farleden till Karlskrona.

I motioner, som vid 1914 års senare riksdag väcktes i båda kamrarna rörande upprepning av östra farleden till Karlskrona, framhölls bland annat,

att örlogsstationen i Karlskrona i dess egenskap av flottans enda befästade replipunkt å landets södra kust allt framgent måste bibehållas och förbättras på grund av dess stora betydelse för sjöförsvaret *dels* såsom permanent operationsbas för flottan vid försvaret av södra Sverige, *dels* såsom replipunkt för flottan vid upprätthållandet av landets neutralitet i Östersjön, *dels* såsom station och förläggningssort för en del av flottan.

I motionerna framhölls vidare, att örlogsvarvet i Karlskrona även såsom nybyggnads- och reparationsplats för flottans fartyg ägde bestående värde för landet och att det vore uppenbart slöseri av staten att icke tillgodogöra sig de dyrbara och omfattande anläggningar, som där finnes. Såsom bekant begärde 1913 års riksdag i överensstämmelse med denna uppfattning hos Kungl. Maj:t utredning rörande Karlskrona varvs utvidgning och modernisering, i syfte att å varvet måtte kunna utföras nybyggnader av pansarbåtar och andra krigsfartyg. Denna utredning föreligger numera i färdigt skick; och har marinförvaltningen på grundvalen av densamma hos Kungl. Maj:t gjort hemställan om äskandet av 1,327,900 kronor för modernisering av flottans varv i Karlskrona. Den modernisering, som avses kunna vidtagas för ifrågavarande anslag, innebär åtgärder i syfte *dels* att sätta varvet i stånd att på ett mera tillfredsställande sätt än hittills kunna bedriva de varvet åliggande underhållsarbetena och sålunda hålla fartygsmaterielen i högsta möjliga grad av stridsberedskap, *dels* att möjliggöra för varvet att i större utsträckning än hittills kunna utföra sådana nybyggnader för flottan, som

under alla förhållanden måste anses lämpliga för varvet. Kungl. Maj:t har också i årets statsverksproposition bebådadt en proposition i den av marinförvaltningen angivna riktningen.

Det är uppenbart, att en utvidgning av varvet i Karlskrona skall för staten vara av stort värde och alldeles särskilt vara det under nu rådande förhållanden och de, som kunna förväntas föreligga en följd av år efter ett blivande fredsslut. Även för reparations- och underhållsarbeten å staten tillhöriga sjökommunikationsmedel, exempelvis ångfärjor och dylikt, synes en utvidgad varvsanläggning i Karlskrona kunna komma väl till pass. I varje fall är det tydligt, att i Karlskrona befintliga militära etablissement och inrättningar allt fortfarande måste tagas i anspråk för marinens räkning.

Oavsett den stora betydelse Karlskrona örlogsstation har för vårt land, måste den med sina anläggningar och rymliga, för väder och vind skyddade ankarsättningar betecknas såsom en under vissa förhållanden högeligen eftersträvansvärd operationsbas för främmande makter vid krig eller förvecklingar dem emellan i Östersjön.

För att Karlskrona skall kunna fylla sin uppgift såsom örlogsstation och skyddas från främmande intrång, böra förefinnas tillfredsställande försvarsanordningar men dessutom så pass fullständiga utfartsvägar, att fartygsmaterielen kan komma till den åsyftade användningen. Icke minst är det av vikt, att förbindelser mellan stationen och landets ostkust åtminstone för de smärre fartygen ledas inomskärs, där så kan ske. Och särskilt för utnyttjande av u-vapnet är det av vikt att äga flera från varandra så vitt möjligt skilda utfallsportar.

I förstnämnda motioner har påvisats att för närvarande leda från Karlskrona tre utlopp till sjöss; södra leden för fartyg av största djupgående, västra leden för fartyg av högst 4.8 meters djupgående och östra leden tillgänglig endast för fartyg av upp till 2.0 meters djupgående. Denna sistnämnda led utmynnar i öppna sjön vid Långören och utgör sålunda den kortaste förbindelseleden med Kalmarsund, Gotland och de å rikets östra kust belägna skärgårdsområdena. En upprensning av denna led till sådant djup, att sådana fartyg, som kunna befara Kalmarsund, jämväl kunna taga sig fram inomskär mellan Karlskrona och Långören, skulle otvivelaktigt för flottans disposition vara av ovärderlig nytta vid många tillfällen. Emellertid hava verkställda utredningar visat, att en dylik upprensning skulle kräva mycket betydande kostnader icke blott för farledens framdragande utan även för erforderliga skyddsanordningar. För den händelse åter att upprensningen begränsas därhän, att flottans smärre fartyg — torpedkryssare, jagare

och undervattensbåtar — vilka äro de, som kunna tänkas företrädesvis komma att färdas genom Kalmarsund, kunde befara leden, skulle kostnaderna i mycket hög grad nedbringas och ändock högst betydande fördelar vinnas, icke blott därigenom att blockadfronten vid Karlskrona örlogshamn för dylika fartyg komme att ökas till 37 kilometer, utan även därför, att dessa smärre fartyg skulle ha vida större utsikt att verkställa erforderliga förflyttningar till och från Karlskrona samt att utnyttja sina offensiva egenskaper i södra delen av Östersjön.

För provianteringen av Karlskrona stad och fästning skulle en upprensad farled norr om Långören bliva till synnerlig nytta. Tillförseln av födoämnen från i samballets närhet belägna lantgårdar är nämligen långt ifrån tillräcklig, och en för ångbåtar tillgänglig inre farled öster ut till det på livsmedel rika Kalmar län med Öland kan förväntas betydligt öka tillförseln.

Men även för vår handelssjöfart, framför allt den högt uppdrivna kusttrafiken, skulle ledens upprensning medföra beaktansvärda fördelar, bland annat därigenom att nämnda led skulle inbespara en väglängd av omkring 13 kilometer och dessutom möjliggöra att i hårt väder undvika den svåra, yttre passagen förbi Utlängan. Härom har rederiaktiebolaget Svea i en den 17 dennes dagtecknad skrivelse uttalat följande:

»De svenska kustångare, som skola gå från Karlskrona norrut genom Kalmarsund, våga ofta under sydliga stormar icke gå ut det södra inloppet mot en brytande sjö utan måste kvarligga i Karlskrona och avvakta bättre väder, och likaledes våga de ångare, som komma norrifrån genom Kalmarsund på väg till Karlskrona, vid sådana tillfällen sig icke ut förbi Utlängan resp. Utklippan utan bliva kvarliggande i Kalmar. Dessa uppehåll bliva många gånger, särskilt på höstarna, flera dagar.

Bleve det östra inloppet till Karlskrona upprensat, kunde ångarna under sydliga stormar både från och till Karlskrona obehindrat gå denna väg.

En upprensning av detta inlopp skulle därför bliva av mycket stor nytta för den svenska kustflottan.»

Redan vid 1906 års riksdag väcktes motioner i båda kamrarna om anslag till undersökning i fråga om beredande av ytterligare ett inlopp för större krigsfartyg till Karlskrona örlogshamn; och avsågo dessa motioner en upprensning av östra leden till ett djup av 6 meter. I anledning av uppdrag samma år från Kungl. Maj:t upprättade sedermera väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förslag till upprensning av en

farled genom detta vatten med ett djup av 4.5 meter och en bottenbredd av 25 meter till en beräknad kostnad av 400,000 kronor. Hamnstyrelsen i Karlskrona lät för sin del upprätta ett förslag till samma farleds upprensning till 7 meters djup, för vilket kostnaden under förutsättning av 40 meters bottenbredd beräknats uppgå till 4 miljoner kronor.

Genom en interpellation i andra kammaren år 1910 tillfrågades dåvarande sjöministern, huruvida han vore betänkt på åtgärders vidtagande för att framställning måtte göras till riksdagen om upprensning av östra loppet. I sitt svar ställde sig statsrådet betänksam inför det större förslaget men framhöll beträffande det mindre, att såväl ur försvarets synpunkt som för den allmänna sjöfartens skull borde tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke en dylik upprensning borde äga rum. Då emellertid utredningen icke vore slutförd, kunde han icke uttala sig om och när framställning rörande upprensning av ifrågasvarande inlopp kunde komma att göras till riksdagen.

I motion nr 2 i första kammaren till 1913 års riksdag upptogs frågan ånyo. Motionären hemställde däri om skrivelse till Kungl. Maj:t bland annat för åtgärders vidtagande i syfte att snarast möjligt slutföra den ifrågasatta utredningen rörande upprensningen av östra inloppet till Karlskrona. Statsutskottet delade motionärens uppfattning om önskvärdheten av att utredningen bleve slutförd, men tog för givet att, isynnerhet sedan uppmärksamheten blivit fäst på saken, Kungl. Maj:t komme att utan riksdagens åtgörande ägna ärendet den vidare behandling, som härför ansåges erforderlig. I anslutning härtill beslöt riksdagen, att motionen icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Då emellertid den av 1913 års riksdag uttalade förhoppningen om ärendets fortsatta behandling ännu vid tiden för 1914 års senare riksdag icke gått i uppfyllelse, väcktes såsom redan framhållits vid denna sistnämnda riksdag motioner i båda kamrarna om östra farledens upprensning. Därvid anfördes bland annat, att ehuru en upprensning till sådant djup, att farleden kunde befaras av flottans torpedkryssare och smärre fartyg, säkerligen icke skulle kräva några mera omfattande fasta försvarsanstalter för farledens skyddande, frågan härom borde behandlas i samband med avgörandet av beskaffenheten av försvarsanstalterna i Karlskrona. Riksdagen uttalade i sin skrivelse nr 1 i anledning av den i första kammaren väckta motionen, att riksdagen ansett sig kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t komme att utan riksdagens åtgörande ägna ärendet den vidare behandling, som för utredningens slutförande kunde anses erforderlig, samt att därvid komme att beaktas de synpunkter,

som i förstnämnda motion framförts. På grund härav ansåge riksdagen ifrågavarande motion ej böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

icke heller till innevarande riksdag har av Kungl. Maj:t gjorts någon framställning om upprensning av östra leden till Karlskrona, oaktat det synes, som om tiden för en dylik nu kunde vara lämplig.

Vi anhålla att härom få anföra följande.

Det torde vara allmänt bekant, att stenindustrien, särskilt inom Blekinge, kännbart drabbats av det pågående världskriget. Visserligen ha åtskilliga åtgärder genom regeringens, Konungens befallningshavandes och vederbörande kommuners försorg vidtagits i syfte att i någon mån bereda arbetstillfällena åt stenhuggeriarbetarna och för att lindra den genom arbetslösheten uppkomna nöden. Så ha exempelvis Karlskrona stadsfullmäktige anslagit 100,000 kronor för gatulägningsarbeten och inköp av tuktad sten, åtgärder avsedda att möjliggöra arbetsförtjänst för stenarbetare. Emellertid ha de hittills vidtagna åtgärderna icke på långt när varit tillräckliga för beredande av arbete åt alla dem, som genom den ytterst reducerade eller i mycket stor utsträckning helt nedlagda driften stå arbets- och brödlösa. Genom utförande snarast möjligt av det upprensningsarbete, varom här är fråga, skulle en avsevärd hjälp för en längre tid framåt kunna beredas ett betydande antal arbetslösa stenhuggeriarbetare. I första hand kunde detta arbete anförtros åt de stenhuggare, som till stort antal äro bosatta å den kuststräcka, som beröres av det ifrågasatta upprensningsarbetet.

Blekinge läns hjälpkommitté jämte vederbörande kommunalförande i Sturkö, Tjurkö och Thorshamns kommuner ha också i en till Kungl. Maj:t i slutet av sistlidet år avlåten skrivelse gjort framställning om ifrågavarande upprensningsarbetes snara utförande samt framhållit, att därigenom den både för arbetarna och kommunerna bekymmersamma situationen väsentligt skulle förbättras.

I enahanda syfte ha jämväl Karlskrona stadsfullmäktige i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse framhållit önskvärdheten av att upprensningsarbetet till lindrande av nöden bland stenhuggeriarbetarna snarast igångsattes samt hemställt, att Kungl. Maj:t därom täcktes göra framställning till 1916 års riksdag.

Sedan frågan om farledens dimensioner varit föremål för militära myndigheters och sakkunniges prövning, torde djupet böra bestämmas till 4.5 meter och bottenbredden till 35—40 meter. Kostnaden för upprensning av östra leden till dessa dimensioner beräknas uppgå till omkring 620,000 kronor. Kostnaden för de smärre fasta försvarsanstalter,

som må kunna finnas behövligen för farledens skydd, komma säkerligen icke att överstiga vid pass 230,000 kronor.

Med hänsyn till den icke ringa fördel en upprensning skulle bereda handelssjöfarten, torde handels- och sjöfartsfonden eller annan till Kungl. Maj:ts förfogande förefintlig fond för sjöfartsändamål bära bidraga med ett belopp uppgående till minst 220,000 kronor. Återstoden torde bära anvisas såsom extra anslag å sjätte huvudtiteln.

Kostnaderna för eventuellt erforderliga fasta försvarsanstalter torde bära bestridas av värnskattefonden.

Arbetena med farledens upprensning synas bära omedelbart taga sin början för att bereda de arbetslösa sysselsättning.

Med stöd av vad ovan blivit anfört, få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte

dels för upprensning av östra farleden till Karlskrona för en beräknad kostnad av omkring 620,000 kronor på extra stat under sjätte huvudtiteln för år 1917 bevilja ett anslag av 400,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav disponera erforderlig del redan under innevarande år,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att återstoden av för upprensningen ifråga belöpande kostnader måtte bestridas av handels- och sjöfartsfonden eller annan till Kungl. Maj:ts förfogande förefintlig fond för sjöfartsändamål.

Stockholm i januari 1916.

Otto Holmdahl.

John Jönsson.

Axel E. Lindvall

Aug. Larsson.

Malte Sommeliuss.

Alex. Thore.

Edvard Lithander.

P. Rydholm.

Axel Westman.